

Máme se bát predátorských časopisů?

V posledních pár letech ke kritériím hodnocení publikačních výsledků, mezi něž klasicky patří impact factor (IF – poměr citací článků vydaných v časopisu k celkovému počtu publikovaných článků za určitou dobu) nebo rank (pořadí časopisu v rámci seznamu pro daný obor seřazeného podle IF), přibýlo kritérium nové – predátorství. Publikování v časopisu zařazeném mezi predátory začalo být u některých institucí i v ČR vnímáno jako stigma, přičemž povědomí o tomto problému je poměrně nízké.

Za definicí predátorství a vypracováním seznamu predátorských časopisů a nakladatelů [1] stojí Jeffrey Beall, knihovník a výzkumník z University of Colorado v Denveru. Kritéria pro zařazení časopisu na seznam predátorů jsou poměrně rozsáhlá a podrobná [2]. Obsahují např. problémy s redakční radou časopisu (např. uvádění neexistujících odborníků), malá geografická diverzita redakční rady či autorů, absence nebo redukce procesu nezávislé odborné recenze článků zaslaných k publikaci, příliš široký proklamovaný záběr časopisu, ale i subjektivní, flexibilní kritéria, jako je neuměřeně chvástavý (*boastful*) popis profilu časopisu nebo agresivní podnikatelský přístup až chamtivost (*greed*) [2].

Základním cílem Beallova seznamu je identifikovat časopisy, jejichž standardy jsou nízké, a proto publikují nehodnové vědecké články, vč. nereprodukovatelných výsledků a plagiátů. Společným znakem velké většiny zařazených časopisů je fungování v režimu open access, tj. publikace článků v plném znění na internetu, přičemž náklady za publikování platí autor článku. Jednoduchou metodou, jak se vyhnout

nařčení z publikování v predátorském časopise, je tudíž poslat článek do takového časopisu, který umožňuje také publikování bez finančního příspěvku autorů. Další vodítko poskytují návody různých institucí, které se predátorstvím zabývají [3,4].

Proč byl konkrétní časopis nebo nakladatel zařazen mezi predátory, se z Beallova seznamu nedozvíme. Žádná „tvrdá“ kritéria neexistují, můj dojem je, že do něj časopisy dostávají na základě upozornění zaslaného J. Beallově, které poté on nebo jeho tým ověří. Zařazení časopisu mezi predátory není přímo spojeno s IF podle Web of Science. Najdeme zde i časopisy s relativně vysokým IF, např. *Oncotarget* s IF 6,4 – v Beallově seznamu je od roku 2015, důvody jeho uvedení ovšem nebyly zveřejněny. Drtivá většina z časopisů na Beallově seznamu ovšem IF nemá. Jedním z kritérií predátorství je totiž i absence časopisu v běžných databázích. Seznam tedy budí dojem směsky kvalitních a podvodných časopisů.

Další temnou stránkou seznamu predátorů je jeho potenciální využitelnost v nekalém konkurenčním boji, což je ulehčeno nepřesně definovanými kritérii predátorství.

Podstata problému tkví v aplikaci politiky *publish or perish* řadou institucí při nedostatku jiných validovaných a obecně uznávaných ukazatelů akademického výkonu. Jenže zde je asi možné parafrázovat známý výrok Winstona Churchilla „demokracie je nejhorší formou vlády, kromě všech ostatních“ (*Democracy is the worst form of government, except for all the others*), jen musíte nahradit „demokracií“ výrazem „im-

pact factor“. Samozřejmě, IF musí být uveden na Web of Science – některé časopisy totiž uvádějí varianty IF vypočítané podle jiných databází, což není a nemělo by být v akademickém světě akceptováno.

Závěrem lze říct, že predátorství časopisu je v současnosti definováno nepřesně a v kontrastu např. s IF je zde výrazná subjektivní složka hodnocení. Proto je rozhodování institucí podle tohoto parametru v otázkách grantů, habilitací a hodnocení akademického výkonu rizikové a potenciálně napadnutelné např. soudní cestou. Seznam predátorských časopisů je v současné podobě jen populistickým pokusem řešit velký problém dnešní vědy, jímž je nereprodukovatelnost a nehodnové mnoha odborných sdělení.

Literatura

1. Scholarly Open Access [homepage on the Internet]; [cited 2016 Feb 23]. Available from: <https://scholarlyoa.com/>.
2. Beall J. Criteria for Determining Predatory Open Access Publishers [homepage on the Internet]; [cited 2016 Feb 23]. Available from: <https://scholarlyoa.files.wordpress.com/2015/01/criteria-2015.pdf>.
3. Predátorské časopisy [internetová stránka]. České vysoké učení technické v Praze, Ústřední knihovna. [citováno 23. února 2016]. Dostupné z: <http://knihovna.cvut.cz/veda/predatorske-casopisy/>.
4. Petr M. Postoj MU k tzv. predátorským vydavatelům a odborným časopisům. Masarykova univerzita. [citováno 23. února 2016]. Dostupné z: http://is.muni.cz/do/rect/metodika/VaV/56012837/Vyzkum_a_predatorske_casopisy.pdf.
5. Retraction Watch [homepage on the Internet]; [cited 2016 Feb 23]. Available from: <http://retractionwatch.com/2015/10/19/prostate-cancer-paper-flagged-by-ori-is-retracted-following-peta-prompt/#comment-776379>.

doc. MUDr. Tomáš Büchler, Ph.D.
Onkologická klinika

1. LF UK a Thomayerova nemocnice, Praha